

Kvinden og Samfundet

Nr. 3 MARTS 1967

Dansk Kvindesamfunds formål er: at udvikle og dygtiggøre kvinden til den fuldmyndige borgers ansvar og arbejde, at arbejde for gennemførelsen af kvinders fulde ligestilling med mænd i familie, samfund og stat, at forbedre kvinders og børns kår, særlig ad lovgivningens vej.

Redaktion og ekspedition

Kvindernes Bygning
Niels Hemmingsensgade 8-10
København K.

Redaktør Eva Rude
Ved Furesøen 12, Holte
Telf. 01 - 42 17 68

Kvindehistorisk Samling
Bibliotekar Anne Marie Terp
Statsbiblioteket, Århus

Afleveret til postvæsenet
6. marts 1967

Annonceekspedition og tryk:
Dy-Po Tryk,
Sønderborg,
telefon (044) 2 26 75

Dansk Kvindesamfund

Landsformand: Nathalie Lind
Træffes efter aftale.

Breve bedes sendt til kontoret,
Niels Hemmingsensgade 8-10,
København K.

Kontortid: 10-16, lørdag lukket.
Telefon: Byen 7837.

Girokonto: 1967.

FRI ABORT ELLER IKKE?

En leder om abortproblemet i dette blad kan på nuværende tidspunkt kun blive af den bløde mellemvare. Da forretningsudvalget og ungdomskredsen, som de fleste vel har opdaget, har divergerende synspunkter om spørgsmålet, vil det være umuligt her at gå skarpt i brechen for det ene, men træde varsomt, som piger i visse situationer bør. Dertil kommer også, at problemet er så mangesidet og derfor vanskeligt lader sig indgrænse i et enten-eller.

Fri abort for loven vil — i meget højere grad end i dag — blive et spørgsmål om ansvar. Som sædvanlig er det kvinden, der kommer til at tage både den psykiske og fysiske belastning, og ved belastning forstås her bestemmelsen om aborten og selve det fysiske indgreb. Derfor må igen og igen gøres opmærksom på, at de præventive midler med alle deres mangler, trods alt er en bedre børnebegrensning end fri abort. Men prævention er ikke alene svaret, når 20.000 ulovlige aborter årligt finder sted. Vi ved, de sker, og vi ved det ikke. Vi, de velbjegete som altid kan få vore børn passet, ignorerer de tusinder af fortumlede kvinder, som i desperation søger mere eller mindre inferiøre kvaksalvere, skønt de måske godt ville have haft barnet, havde de sociale forhold, samfundet kunne byde, været bedre.

Fri abort eller ikke — har nået et standpunkt, hvor beslutningen må tages af de bestemmende magter. Vi kan ikke længere svigte disse 20.000 kvinder og overlade dem til deres egen skæbne med efterfølgende kalamiteter. Fri abort griber dog ikke alene ind i kvindens tilværelse, man må ikke glemme det ufødte barns ret til eksistens, — det er et spørgsmål som behandles på internationalt plan. Endelig kan det jo også være en vældig let løsning for en vordende barnefader med fremtidige alimentationsbidrag for øje at råde til. Til sidst må heller ikke glemmes, at rimeligvis alle kvinder på et eller andet tidspunkt af et svangerskab har ønsket det uønsket. Der kan også handles i hurtige indskydelser, hvor bordet så fanger. Alt dette må de fremtidige rådgivere — lægerne, som aldrig mangler daglige opgaver — yderligere belastes med.

Bortset fra selve problemstillingen i fri abort eller ikke — har ungdomskredsens initiativ skabt den diskussion, som forhåbentlig kan ændre loven.

E. R.

FRI ABORT ELLER IKKE?

Kun kvinden selv bør afgøre, om hun vil gennemføre et svangerskab. Fra 1866 til straffelovsreformen af 1933 straffedes fosterdrab med fra 8 mdr.s forbedringshus til 8 års tugthus, efter 1933 fra hæfte i 7 dage til fængsel i 2 år. Det er som bekendt stadig strafbart at afbryde eller lade et svangerskab afbryde, dog gøres straffen for kvinder vist altid betinget i vore dage. Der sigtes i Danmark under 100 personer om året for svangerskabsafbrydelse, og der dømmes kun omkring én af 1000 kvinder, der aborterer ulovligt. Fru Justitia bærer altså i svangerskabssager allerede sværdet forgæves.

Sagen er altså umiskendelig klar, nemlig den at gøre en abort straffefri for den voksne, normale kvinde. Det kræver kun, at samfundet erkender, at det ikke er dets opgave at regere, respektive regulere, seksualmoralen. Spørgsmålet om, hvorvidt et svangerskab skal gennemføres eller ej, bør kun ligge i den pågældende kvindes egen hånd, således som alle livets andre vigtige afgørelser gør det. Naturligvis bør afgørelsen træffes i samråd med den af kvinden valgte læge, hvor hun modtager oplysning om faren ved indgrebet, der i parantes bemærket ofte overvurderes såvel på det sjælelige som på det legemlige område.

Svend Heimild
overlæge

Vedrørende spørgsmålet abortus provocatus

Når man ser de mange indlæg i den aktuelle voldsomme abortdiskussion, undrer man sig over, at det er en forholdsvis ensidig repræsentation af meget unge, der giver deres mening til kende. Man savner flere udtalelser fra de kredse, der har arbejdet i praksis med disse problemer i mange år. Hvorfor spørger man ikke om erfaringer fra Mødrehjælpen, fra Kvindelige lægers klub, fra Foreningen for familieplanlægning?

Man fristes til at tro, at dette skyldes, at man ved på forhånd, at man herfra vil fremføre betæneligheder ved en helt fri adgang til abort.

Dette må nemlig enhver med erfaringer fra dette arbejde gøre; det er helt rigtigt, at kvinden selv bør bestemme, om hun vil have et barn eller ej, men bestemmelsen må tages på et tidligere tidspunkt, end når graviditeten er indtrådt.

Det kræver ingen større intelligens eller tilpansningsevne at indstille sig på at anvende anti-conception med de mange metoder, der findes hertil i dag, og med den lette adgang enhver kvinde har til at få vejledning herom.

En manglende ansvarsbevidsthed og simpelt sløseri på dette område kan ikke give indikation for abort, med mindre dette er begrundet i egentlige psykopatologiske forhold hos den pågældende kvinde.

En etisk vurdering af abortspørgsmålet vil altid være i nogen grad subjektiv og tids- og miljøbestemt, men selv når man ser helt bort herfra og kun betragter spørgsmålet ud fra synspunktet om kvindens personlige vel, må man straks slå følgende fast:

Abortus provocatus er altid et uønskeligt indgreb, som for de fleste kvinder — uanset situationen — føles som naturstridigt og som altid indebærer en belastning og en risiko for kvinden fysisk og psykisk.

Det kan være nødvendigt at foretage dette indgreb for at undgå endnu større belastninger, men det er aldrig et ligegyldigt indgreb, og det er ikke ønskeligt at gå ind for bestemmelser, der kunne få antallet af denne art til at stige.

De unge, der i dag ønsker selv at bestemme, om de vil have foretaget abortus provocatus, ved simpelthen ikke, hvad de taler om.

Hvis man spurgte et antal kvinder, der havde fået foretaget abortus provocatus legalt eller illegalt, tror jeg, at resultatet ville vise, at alle fandt, at dette var et højst ubehageligt indgreb, uanset indikationen herfor.

Ved et svangerskab sker der hormonale forandringer hos kvinden, der påvirker hele organismen. En brat omstændighed af disse forhold, — som ved abort — kan medføre alvorlige legemlige og psykiske følgetilstande.

Hertil kommer risikoen for lokale legemlige følger efter et abortindgreb — evt. resulterende i sterilitet.

En ren social indikation ville derfor være en dårlig hjælp overfor kvinden, som måtte betale prisen for, at samfundet ikke ydede de nødvendige hjælpeforanstaltninger, således at svangerskabet og omsorgen for barnet kunne klares.

En fri abortret indenfor de første par måneder af en konstateret graviditet ville medføre, at mange kvinder ville få foretaget et indgreb, de senere ville fortryde bittert, — under indtryk af den fysiologiske træthed og depression, der ofte findes på dette tidspunkt i svangerskabet. Dette svarer helt til erfaringer fra mødrehjælpens observations-hjem.

I visse tilfælde kunne man dog ønske en videre indikation for abortus provocatus, end det er tilfældet i dag. Specielt hvor det drejer sig om unge,

der er så umodne, at de slet ikke fatter den fulde konsekvens af en graviditet og som derfor heller ikke reagerer således på denne, at deres tilstand falder indenfor den medicinske indikations rammer. I nogle af disse tilfælde vil en gennemførelse af graviditeten indebære en for stor fremtidig belastning af kvinden og tit også frembyde uheldige vilkår for det ventede barn. En vurdering heraf vil imidlertid altid være meget vanskelig og må høre hjemme i mødrehjælpsinstitutionen.

En ændring af abortlovgivningen med henblik på disse tilfælde skulle vel nok kunne få tilslutning i befolkning og folketing. Vi må i hvert fald glædes over, at vi er så heldige at leve i et samfund, hvor det er muligt at drøfte disse forhold sagligt og frit og ikke er nødt til at indtage de katolske landes hykleriske holdning med en dobbeltmoral, der tolererer abortus provocatus, men ikke tillader saglig oplysning om anticonception og effektive metoder hertil.

Den 3. februar 1967.

Inge Jespersen
vistestadslæge

Når man betragter både seksuel forening og graviditet som noget personlighedsengagerende og som noget gensidigt forpligtende, må man ud fra pædagogisk-etiske synspunkter, specielt med henblik på ungdommen, afvise »fri abort« som en samfundsløsning.

I tilfælde af gennemførelse af »fri abort« vil barnefædre og den gravides omgivelser få mulighed for at øve et pres på den gravide, som bringer hendes frihed til at gennemføre svangerskabet i fare:

Frihed til abort kan let blive til *tvang til abort*.

De illegale aborter er imidlertid en så svær udfordring til samfundet, at man ikke kan lade spørgsmålet ligge.

Alternativet til fri abort er en virkelig indsats for

1. kendskab til og anvendelse af *prævention*,
2. *øget støtte til gennemførelse af svangerskab*: øgede børnetilskud, øget institutionsbyggeri, øget boligbyggeri til familier med børn, øgede midler til rådighed for mødrehjælpsinstitutionerne, øgede muligheder for gennemførelse af uddannelse som gravid eller som mor,
3. *øget pædagogisk-etisk støtte til de unge*, så presset i retning af sex lettes,
4. en *moderat udvidelse af kriterierne* for abort — i social retning.

Otto Krabbe.

Abortspørgsmålet er komplekst og har så mange aspekter. Derfor er det så let at forplumre en rationel og socialt værdig stillingtagen til det.

DEKORATION

SKILTESKRIFT

SERIGRAFI

BUTIKSREKLAME

LAY-OUT

4 - 7 - 11 MÅNEDERS

DAGSKOLEKURSUS

7 MDR. AFTENKURSUS

FORLANG GRATIS KURSUSPLAN

BERGENHOLZ

**DEKORATIONS
OG REKLAME**

FAGSKOLE

NØRREBROGADE 25'

KØBENHAVN N.

39 73 25

NORDENS STØRSTE FAGSKOLE

Som foreløbig målsætning synes jeg, man må holde sig følgende fundamentale for øje:

Så længe kvinden må bære den overvejende del af byrden ved et barns fødsel, den fysiske, den praktiske, den materielle, ofte tillige den økonomiske, og hvor hun er alene: det fulde forældreansvar — så længe må hun have selvfølgelig ret til at afgøre, om hun kan påtage sig denne opgave.

Hvis vort børne- og moderfjendtlige samfund vil have adkomst til at blande sig i sagen, kan den logisk og retfærdigvis kun erhverves ved at samfundet overtager moderens byrder og holder hende skadesløs.

En puritansk og konservativ abortlovgivning kan kun forstås og retfærdiggøres af udstrakt statlig generøsitet: lad de små børn komme til mig, så skal jeg nok tage mig af dem.

Tage Voss.

After står diskussionen om fri abort

Da svangersk.komm. afsluttede sit arbejde i 1954 fremkom Fabricius-Møller med et særforslag om fri abort. Hele komm. gik mod, men vi var fire (sygekassedir. Alice Bruun, Helyett Simonsen, prof. Helweg og jeg selv), der kom med særforslag om *soc.ind.*

Den gamle og nugældende lov giver adgang til abort, når der er »fare for kvindens liv eller helbred«. Dog kan der efter den gældende lov tages hensyn til (stadig under hensyn til »liv og helbred«) »truende fysiske eller psykiske svækkelsestilstande og til de forhold, hvorunder kvinden må leve«. I disse »særtilstande« skal justitsmin. give sit samtykke — altså en slet og ret skrivebordsadministration.

Vor indstilling var en *ny ind.*, hvor der intet stod om »liv eller helbred« men: »når kvindens velfærd er så alvorligt truet, at de hjælpeforanstaltninger, der kan bringes i anvendelse, må skønnes at være uden fornøden virkning«. Altså en ren *soc. ind.*

Fri abort kan jeg afgjort ikke gå ind for, — men det vil være for langt at komme ind på her.

En *soc.ind.* trænger vi i dag lige så hårdt til som i 1954! Komm. gik mod; der »var ikke angivet bestemte kriterier«, »det var for løst« o.m.m. Bestemte kriterier er det umuligt at give, hvis man ikke påny skal komme ud for fortolkningsfejl. Men mon ikke Mødrehjælpen, lægerne og samrådene kan klare at se, om de hjælpeforanstaltninger, der kan bringes i anvendelse, er med fornøden virkning!

Lad Mødrehjælpen få millionbeløb af staten!

Lad boligforholdene blive bedre!

Lad præventionsordning og svangerskabsundersøgning blive bedst mulig i hele landet!

Og lad os så få en *soc. ind!*

Lissie Elsass Fridericia

Kvindens frie valg

Når man kun akkurat husker debatten op til den nugældende abortlov af 23. juni 1956 som et fjernt stileemne fra gymnasietiden er man Dansk Kvindesamfunds Ungdomskreds ekstra taknemmelig for den sidste velberegneede provokation: truslen om organiserede abortrejser til Polen, der igen satte liv i abortdebatten (og gav Kvindesamfundets bestyrelse kolde fødder).

Har debatten bragt noget afgørende argument frem mod fri abort? Jeg synes snarere tværtimod. Alternativet »bedre oplysning om prævention« bruges mistænkelig tit netop af de kredse, som hidtil har villet holde igen med oplysning — og som altid helst vil *holde igen*. Fri abort og oplysning er — stadigvæk — ikke noget enten-eller, men et både-og. Argumentet »abort er mord på undfanget, men ufødt liv« kan, mener jeg, kun bruges med fuld logik af dem, der ser også prævention som mord på potentielt liv (katolikker). Og Tante Berlingske-betænkkeligheden, at friere abort nok bare vil give meget mere sløseri og endnu flere aborter, er, som forfatteren, psykiater Mogens Jacobsen har udpeget, lige så bagvendt som, hvis man ville øge trafikikkerheden gennem en lov, der forbød læger at behandle dem, det gik galt for i trafikken.

Den konkrete aktuelle begrundelse er alvorlig nok (ønsket om at legalisere og opnå kontrol med de ca. 20.000 årlige ulovlige aborter). Men dette ubehagelige tal bør ikke skygge for det, der må være den *pricipielle* baggrund bag en lovændring: princippet at et samfund, der i stigende grad giver kvinden retslig selvstændighed, som en selvfølge-

DYRBYE'S KAFFE

til kolbe og kande

KVALITETSKAFFEN

Kgl. svensk hoflev.

lighed også stiller hende fuldstændig frit i valget: vil jeg føde et barn eller ej? Jeg mener ikke bare frit i forhold til de moraltraditioner *mod* abort, der ligger bag den nuværende lov (og er i klar modstrid med især den unge del af befolkningens moralopfattelse). Jeg mener også frit i forhold til det pres for abort, der kan opstå under en ny lov: presset fra faderen, familien og andre ydre faktorer, alt det der kan forpurre, at kvinden personligt og frit vælger, om hun ønsker et barn eller ej. Jeg finder det afgørende, at man gennem kontrolforanstaltninger i den nye abortlov sikrer dette frie valg som må være det principelt bærende bag den.

Det ville have klædt — og ville stadig klæde — Dansk Kvindesamfundets bestyrelse at tage denne konsekvens af sit hidtidige arbejde for ligeberettigelsen.

Hans Hertel

mag. art. i litteraturhistorie, kritiker ved »Information« og kandidatstipendiat ved Københavns Universitet.

Mit standpunkt til »fri abort«

Jeg er betænkelig ved at løse et bredt samfundsmæssigt og menneskeligt problem ved hjælp af en teknik, der indebærer kirurgiske indgreb. Sådanne indgreb kan forsvares, når der er tale om sygdomsbehandling eller sygdomsforebyggelse, men er betænkelige, når det drejer sig om beskyttelsen af vore eller vore børns »velfærd« eller »lykke«. Der er altid en risiko, og helbredet er dog det vigtigste, vi har.

Jeg synes, at man i diskussionen — på kvindernes bekostning — ser overordentlig stort på disse aspekter. Jeg ville meget gerne, at vi med god samvittighed kunne sige, at vi i vort samfund har gjort, hvad der er muligt for at udbrede kendskabet og adgangen til forebyggende midler, har gjort hvad vi kunne for at stimulere ansvarsfølelsen og bolig- og socialpolitisk har gjort, hvad der var muligt for at skabe trygge forhold for

ethvert barn, der fødes. Men der er på disse punkter så langt igen, at der er meget at tage fat på, før vi er tvungne til at ændre abortloven.

Med venlig hilsen
Henrik Hoffmeyer

Jeg går ind for fri abort, som det, efter min mening, eneste mulige alternativ til det rod, som er resultatet af den nuværende lovgivning, og til den sløvhedstilstand, som de lovgivende og administrerende myndigheder er faldet hen i på denne begrænsningens bløde hovedpude.

Når man lukker øjnene for et problem, falder man let i søvn. Nok er det væsentligt at stræbe efter en effektiv prævention, men så længe den socialpædagogiske opfindsomhed indskrænker sig til hvidkitlede pegepinde og sortkitlede pegefingre, er der ingen jordforbindelse til den effektive brug af det konventionelle præservativ, pesar eller »la'vær«. Så længe de lægevidenskabelige landvindinger efterlader så meget som procentiske fejlmuligheder, må fri abort være den naturlige konsekvens af en fejlslagen politik. Dette skal ikke være en ny selverkendelsens bløde hovedpude, men skal være et incitament til at få rensset ud i det victorianske efterslæb, som kærlighedslivet er viklet ind i. Hvis de puritanske pornografister skulle løbe ud med badevandet, skal jeg ikke begræde dette tab. Iøvrigt er abortbegrænsningen vel nok det lovkompleks, der i højeste grad vender den tunge ende nedad.

Med venlig hilsen
Å. Lundin
cand. psych.

Alle er tilsyneladende enige om, at kvinden ikke i øjeblikket har mulighed for selv at bestemme, hvornår hun vil føde sit barn.

Alle er enige om, at fri abort er ikke den ideelle løsning på dette problem.

Og hvergang der tales om fri abort, vågner en række brave borgere til modstand.

HUSMÆNDENES

**Ulykkesforsikring
Ansvarsforsikring
Grundejerforsikring**

Tillidsmænd i alle sogne på landet

Hovedkontor: Nr. Voldgade 16 - København K. - Telefon: *Minerva 8583 [Lands-nr. (01) 54]

Hvad med at slå en handel af?

Hvad med at indføre fri abort?

Og så lade de brave borgere forene sig med os andre i en kamp for, at det i så få tilfælde som muligt skal være nødvendigt at benytte denne fri ret til abort. I stedet for kun at vågne til modstand, kunne de brave borgere så sætte deres energi ind på at få gennemført de to ting, som de nu kun taler om:

Oplysning om børnebegrensning og accept af børnebegrensning.

Først når alle kvinder kender de børnebegrænsende midler, og først når det er almindeligt accepteret, at de benytter sig af den viden, har vi lov til at moralisere lidt og sige: Hvorfor passede du ikke på?

Inge & Sten Hegeler

Det glædelige ved det initiativ, Dansk Kvinde-samfunds Ungdomskreds har taget, er for mig at se, at abortspørgsmålet endnu engang er blevet sat i debat — denne gang måske med en chance for, at det ikke bliver ved snakken.

Principielt mener jeg, at en abort kan være en meget sørgelig udvej for de kvinder, der venter et uønsket barn. Men samtidig synes jeg, at det danske samfund så ganske og aldeles har forspildt sin moralske ret til at nægte kvinderne denne udvej. Seksualoplysning, rådgivning, materiel og psykologisk støtte til den enlige mor — alt hinker i den grad bagefter, at det ikke kan være andet end et skadeforvoldende hykleri, når samfundet årligt kriminaliserer de ca. 20.000 kvinder, som det selv har svigtet.

Men hvis en lovgivning om fri abort — ad åre — gennemføres, må man kræve, at den følges op af en omfattende og forsvarlig medicinsk og social rådgivning. Det må sikres, at hver eneste kvinde, der ønsker en abort, bliver nøje vejledt med hensyn til mulige konsekvenser — og med hensyn til alle til rådighed stående muligheder, hvis hun alligevel skulle vælge at føde sit barn.

Bettina Helberg

Det er ingen skam å mislykkes. Vil man være aktiv, må man ta risikoen. Den største risiko er likevel den ikke å være aktiv.

Nathan Söderblom

Kvinden - manden - aborten

1. Intet tyder på, at kvindernes frugtbarhed er mindre nu end før, vel snarere tværtimod, men det antal børn, den enkelte kvinde føder nu og for 50 år siden, er faldet med 50 pct.

2. Intet tyder på, at kvinder med spontan og provokeret abort indlægges sjældnere nu end før — men det samlede indlagte aborterende kvinder

udviser i forhold til antallet af kvinder i den fødedygtige alder en faldende tendens.

3. Intet tyder på, at vi i løbet af de par måneder, der er gået siden de nye antikonceptionelle metoder (pillen og spiralen) er blevet frigivet, har nået at indhente nævneværdig erfaring for deres anvendelsesmuligheder i den danske befolkning, men alt tyder på, at de sammen med de traditionelle midler, som allerede har nedsat antallet af uønskede graviditeter betydeligt, vil kunne give lægerne helt anderledes differentierede og gode muligheder for at vejlede den enkelte patient.

4. Intet tyder på, at aborten hører til blandt de gode fødselsbegrænsede metoder. Fri abort er indført i lande, f. eks. Ungarn og Japan, hvor befolkningstilvæksten var meget stor og adgang til og ofte motivering for antikonceptionelle metoder ringe. Antallet af legale aborter er i disse lande — efter fri abort er blevet indført — nu af samme størrelsesorden som antallet af fødsler — ofte også for den enkelte kvinde. I Danmark må man forvente, at det ikke bliver af denne størrelsesorden, men må dog regne med en forhøjelse af aborttallet op mod halvdelen af fødselstallet. Disse erfaringer kunne lede til antagelsen af, at fri abort i praksis bliver anvendt som antikonceptionelt middel. I betragtning af, at to vigtige antikonceptionelle metoder (se pkt. 3) kun lige er frigivet, ville det dog være naturligt at forsøge dem indarbejdet først.

5. Intet tyder på, at vi endnu har magtet at opdrage drenge og mænd til i stigende grad at ville være med til at bære omkostningerne, når det gælder den lykkeligste realisering for kvinden.

I øjeblikket lægges ansvaret på kvinden, som ofte står helt alene med abortproblemet. Hvis aborten bliver fri under de øjeblikkelige forhold, kan man ikke vente, at faderen til barnet vil yde hende støtte end nu. Vil fri abort ikke kunne virke i retning af, at manden yderligere lader hende i stikken?

6. Intet tyder i det hele taget på, at opdragelsen til at leve i det ny samfund, i de små familier, i de meget nære og afgørende kontakter også i de unge år, er mere end i sin vorden. Til denne opdragelse hører også en viden om det andet køns behov og forventninger på det seksuelle område, da denne side af tilværelsen uden tvivl vil blive af stigende betydning og menneskets evne til at give og modtage i det erotiske liv udvikles.

De mange illegale aborter er en skamlet — derom ingen tvivl. Samfundet skal til stadighed konfronteres med det. Uden her at ville tage stilling i debatten om fri abort vil jeg understrege, at sagen er kompliceret. Hvis man tror, at en lov på nuværende tidspunkt løser alle problemer, tager man fejl.

Kirsten Auken
dr. med.